

სადაზღვევო კომპანიების ფინანსური ნაკადების შესახებ On the financial flows of insurance companies

ნატო კაკაშვილი - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ხათუნა ბარბაქაძე - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

Nato Kakashvili - Assistant Professor TSU,

Faculty of Economics and Business

Khatuna Barbakadze - Associate Professor TSU,

Faculty of Economics and Business

რეზიუმე. სადაზღვევო მომსახურების ფასი განსაზღვრავს სადაზღვევო ტარიფს, რომელიც წესდება სადაზღვევო თანხის ერთეულზე, განსაზღვრულ დროში. სადაზღვევო ტარიფის ეკონომიკური საფუძველი არის სადაზღვევო მომსახურების თვითღირებულება, რომელიც ზეგავლენას ახდენს სადაზღვევო ფონდის საშუალებებზე და საქმის წარმოების ობექტურ მოთხოვნილებაზე. სადაზღვევო ტარიფი არის სადაზღვევო პროდუქტის სავარაუდო მოცულობა გამოხატული ფულად ფორმაში, რომელიც გამოითვლება მეცნიერული პროგნოზის საფუძველზე დაზღვევის ერთეულზე ან მთელ სადაზღვევო მოცულობაზე.

მზღვეველი გაუთვალისწინებელი შემთხვევების დადგომით გამოწვეული ზარალის მოცულობის განსაზღვრისათვის იყენებს აქტუარული გათვლების თეორიას, რომელიც მოიცავს შემთხვევითობისა და მათემატიკური სადაზღვევო სტატისტიკის თეორიის სინთეზს. სადაზღვევო პროდუქტის საბოლოო ფასი განისაზღვრება ბაზარზე საბაზრო და არასაბაზრო ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად და ღებულობს სადაზღვევო შენატანის (პრემიის) სახელს. ფულადი ნაკადის ძირითადი განმსაზღვრელი ფაქტორებია: რისკის სიდიდე; დაზღვევის სახეები; პრევენციული ღონისძიებების ჩატარება; მოგებაში დამზღვევების მონაწილეობა; საქმის წარმოებაზე ხარჯების ეკონომია და ა.შ. სადაზღვევო კომპანიის ფინანსების ფორმირებისას მნიშვნელოვანია საწესდებო კაპიტალი, რომლის საშუალებითაც სადაზღვევო კომპანია შეძლებს დამზღვევების წინაშე ვალდებულებების გასტუმრებას.

საკვანძო სიტყვები: სადაზღვევო ტარიფი; სადაზღვევო მომსახურება; სადაზღვევო ფასი; დივერსიფიკაცია; დაბრუნებადობა; ლიკვიდურობა; შემოსავლიანობა.

Abstract. The price of an insurance service determines the insurance rate that is charged per unit of insurance amount at a specified time. The economic basis of the insurance tariff is the cost of the insurance services that affect the insurance fund's assets and the objective requirement of the business. The insurance rate is the estimated amount of the insurance product in monetary form, calculated on the basis of a scientific forecast on the unit of insurance or on the whole insurance volume.

The insurer uses a theory of actuarial calculations that includes the synthesis of the theory of accidental and mathematical insurance statistics to determine the extent of the unintended loss. The final price of an insurance product is determined by the impact of market and non-market factors on the market and receives the name of the insurance contribution (premium). The main determinants of cash flow are: the magnitude of the risk; Types of insurance; Preventive measures; Participation of insurers in profit; Case Cost Savings, etc. When forming an insurance company finances, it is important to have statutory capital through which the insurance company will be able to pay off liabilities to insurers.

Keywords: insurance; Insurance services; Insurance price; Diversification; Returnability; Liquidity

შესავალი. სადაზღვევო მომსახურების ფასი ეს არის სადაზღვევო შენატანი (პრემია), რომელსაც დამზღვევი უზდის მზღვეველს. სადაზღვევო მომსახურების ფასზე მოქმედი ფაქტორებია: სადაზღვევო კომპანიის მდგომარეობა, სადაზღვევო პორტფელის მოცულობა და სტრუქტურა, მმართველობითი ხარჯები, შემოსავლები და ა.შ. დამზღვევების სადაზღვევო დაცვისათვის სადაზღვევო კომპანიები თვითდაზღვევის მიზნით რისკ-პრემიას (ნეტო-პრემიას) ამატებენ რისკ-დანამატს, რომელიც აუცილებელია ზარალის მოსალოდნელი სიდიდიდან გადახრის დასაფინანსებლად. სადაზღვევო ტარიფის ელემენტს წარმოადგენს დატვირთვა. დატვირთვის ძირითადი ნაწილია სადაზღვევო საქმის წარმოების ხარჯები. სადაზღვევო პოლისის მფლობელთა დაცვის და ფინანსური სტაბილურობისათვის სადაზღვევო კომპანიები საჭიროებენ ეფექტურ რეგულირებასა და ზედამხედველობას. ფულადი ნაკადის ძირითადი განმსაზღვრელი ფაქტორებია: რისკის სიდიდე; დაზღვევის სახეები; პრევენციული ღონისძიებების ჩატარება; მოგებაში დამზღვევების მონაწილეობა; საქმის წარმოებაზე ხარჯების ეკონომია და ა.შ. სადაზღვევო კომპანიის ფინანსების ფორმირებისას მნიშვნელოვანია საწესდებო კაპიტალი, რომლის საშუალებითაც სადაზღვევო კომპანია შეძლებს დამზღვევების წინაშე ვალდებულებების გასტუმრებას.

ძირითადი ტექსტი: სადაზღვევო კომპანიების საწესდებო კაპიტალი.

„საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე კაპიტალის მინიმალური ოდენობის განსაზღვრის წესი“ აწესებს საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე კაპიტალის მინიმალურ ოდენობას დაზღვევის სახეობებისა და ფორმების მიხედვით. სადაზღვევო საქმიანობის ლიცენზიის მადიებელი კომპანიებისთვის სსიპ-დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურში წერილობითი განაცხადის წარდგენის მომენტში შევსებული კაპიტალის, ხოლო მზღვეველისთვის სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე საკუთარი კაპიტალის მინიმალური ოდენობა უნდა შეადგენდეს: სიცოცხლის დაზღვევა - 7,2 მლნ ლარს; დაზღვევა (არასიცოცხლის) - გარდა სავალდებულო ფორმის პასუხისმგებლობის დაზღვევის, ვალდებულებათა შესრულების დაზღვევისა და საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევისა - 4,8 მლნ ლარს; დაზღვევა (არასიცოცხლის) - სავალდებულო ფორმის პასუხისმგებლობის დაზღვევის, ველდებულებების შესრულების დაზღვევის და საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევის ჩათვლით - 7,2 მლნ ლარს; გადაზღვევა - 7,2 მლნ ლარს.¹ 2016 წლის 1-ლი იანვრისთვის მარეგულირებელმა ჩარჩომ გადახდისუნარიანობის პრინციპი II დაიწყო მოქმედება და გახდა სავალდებულო ევროპული მზღვეველებისა და გადამზღვეველებისთვის. გადახდისუნარიანობის პრინციპი II მოიცავს: კაპიტალის მოთხოვნებს; ზედამხედველობის რეჟიმს და საბაზრო დისციპლინა. 2017 წლის 1-ლი იანვრიდან სადაზღვევო კომპანიებს მოეთხოვებათ გადახდისუნარიანობის მარჯის შენარჩუნება, რომელიც გამოითვლება სადაზღვევო პრემიებზე და სადაზღვევო ზარალებზე დაყრდნობის მეთოდით, მათ შორის უდიდესი კი წარმოადგენს გადახდისუნარიანობის მარჯას. 2018 წლის 1-ლი იანვრიდან გადახდისუნარიანობის მარჯა უნდა აღემატებოდეს 100%-ს. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური განმარტავს აქტივის ტიპებს, რომლებიც შეიძლება გამოყენებული იქნას საზედამხედველო კაპიტალის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. მზღვეველი ვალდებულია

¹ საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე კაპიტალის მინიმალური ოდენობის განსაზღვრის წესის დამტკიცების შესახებ, საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის ბრძანება N27, 2017 წლის 25 დეკემბერი, ქ. თბილისი.

საზედამხედველო კაპიტალის ოდენობის ანგარიშგება წარუდგინოს მარეგულირებელ ორგანოს არაუგვიანეს მომდევნო საანგარიშო წლის 20 თებერვლისა. მზღვეველის საზედამხედველო კაპიტალის ოდენობა სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე უნდა აღმატებოდეს მზღვეველის გაანგარიშებით მიღებული გადახდისუნარიანობის მარჟის ოდენობას.²

სადაზღვევო მომსახურების ფასი. სადაზღვევო მომსახურების ფასი განსაზღვრავს სადაზღვევო ტარიფს, რომელიც წესდება სადაზღვევო თანხის ერთეულზე, განსაზღვრულ დროში. სადაზღვევო ტარიფის ეკონომიკური საფუძველი არის სადაზღვევო მომსახურების თვითღირებულება, რომელიც ზეგავლენას ახდენს სადაზღვევო ფონდის საშუალებებზე და საქმის წარმოების ობექტურ მოთხოვნილებაზე. სადაზღვევო ტარიფი - ეს არის აქტუარულ თეორიებზე დაყრდნობით მათემატიკურად დათვლილი დაზღვევის საბაზისო ტარიფი. ანუ ეს არის სადაზღვევო პროდუქტის სავარაუდო მოცულობა გამოხატული ფულად ფორმაში, რომელიც გამოითვლება მეცნიერული პროგნოზის საფუძველზე დაზღვევის ერთეულზე ან მთელ სადაზღვევო მოცულობაზე. მზღვეველი გაუთვალისწინებელი შემთხვევების დადგომით გამოწვეული ზარალის მოცულობის განსაზღვრისათვის იყენებს აქტუარული გათვლების თეორიას, რომელიც მოიცავს შემთხვევითობისა და მათემატიკური სადაზღვევო სტატისტიკის თეორიის სინთეზს. ნებაყოფლობით დაზღვევაში სადაზღვევო ტარიფი არის წინასწარი, მიახლოებითი ფასი ცდომილებებით. სადაზღვევო პროდუქტის საბოლოო ფასი განისაზღვრება ბაზარზე საბაზრო და არასაბაზრო ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად და ღებულობს სადაზღვევო შენატანის (პრემიის) სახელს. 2018 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით რეგისტრირებულია 17 სადაზღვევო კომპანია, 16 მათგანი ფლობს სიცოცხლის და არასიცოცხლის დაზღვევის ლიცენზიას, ხოლო ერთი მათგანი არასიცოცხლის დაზღვევის ლიცენზიას. 2018 წელს მთლიანმა შიდა პროდუქტმა შეადგინა 41 077,5 მლნ ლარი³, ხოლო მთლიანმა მოზიდულმა პრემიამ 542,2 მლნ ლარი, 2017 წელს 441,4 მლნ ლარი ხოლო 2016 წელს 393,04

² საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის ბრძანება N16 მზღვეველის საზედამხედველო კაპიტალის ოდენობის გაანგარიშების წესის დამტკიცების შესახებ, თბილისი, 2016

³ http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo

მლნ ლარი.⁴ 2018 წელს პირდაპირი დაზღვევის საქმიანობიდან სადაზღვევო პრემიის უდიდესი ნაწილი მოზიდულ იქნა სამედიცინო (ჯანმრთელობის დაზღვევიდან)-217 მლნ ლარი, მეორე ადგილზეა სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებათა დაზღვევა (გარდა სარკინიგზო ტრანსპორტისა) - 85,5 მლნ ლარი, მესამე ადგილზეა ქონების დაზღვევა სადაც მოზიდულმა პრემიამ 85 მლნ ლარი შეადგინა და მეოთხე ადგილზეა სახმელეთო ტრანსპორტის გამოყენებათან დაკავშირებული სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა - 42,9 მლნ ლარი მოზიდული პრემიით.⁵ სადაზღვევო პრემიის უდიდესი წილი მოზიდულია კორპორატიულ სექტორში - 307,57 მლნ ლარი, საცალო სექტორში 131,9 მლნ ლარი და სახელმწიფო სექტორში 83,92 მლნ ლარი.

სადაზღვევო რეზერვები. სადაზღვევო კომპანიები სადაზღვევო გადახდებს სპეციალური სადაზღვევო რეზერვების საშუალებით ახორციელებენ. სადაზღვევო რეზერვების ფორმირება, სადაზღვევო რეზერვების ინვესტირება და გადაზღვევა წარმოადგენს ფინანსური სტაბილურობის უზრუნველყოფის საფუძველს. სადაზღვევო რეზერვების სწორად განსაზღვრაზე დამოკიდებული სადაზღვევო კომპანიის შესაძლებლობა, გაისტუმროს ყველა ვალდებულება დამზვევების მიმართ, რომელიც აიღო სადაზღვევო ხელშეკრულებების შესაბამისად.

მსოფლიო პრაქტიკით აღიარებულია სადაზღვევო რეზერვების დაყოფა სიცოცხლის და არასიცოცხლის სადაზღვევო რეზერვებად. პირველ შემთხვევაში სადაზღვევო ხელშეკრულების ვადა წარმოადგენს არანაკლებ ერთ წელს, და მოსარგებლეს გარანტირებული აქვს საინვესტიციო სარგებელი. მეორე შემთხვევაში ხელშეკრულების ვადა ნაკლებია ერთ წელზე და მოსარგებლის საინვესტიციო შემოსავალი გარანტირებული არაა. სადაზღვევო კომპანიები გვთავაზობენ სადაზღვევო მომსახურებას და ახორციელებენ ფულად საშუალებათა მიმოქცევას კაპიტალის ბაზარზე. მიღებული სადაზღვევო შენატანები არის ფულის დაგროვების ერთ-ერთი წყარო. სადაზღვევო რეზერვები ეკონომიკაში ინვესტიციის მნიშვნელოვანი შიდა წყაროა. ნორმატიული დოკუმენტების მიხედვით სადაზღვევო რეზერვების განაწილება ხდება დივერსიფიკაციის, დაბრუნებადობის, ლიკვიდურობისა და

⁴ სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები 2018, 2017, 2016. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

⁵ 2018 წლის სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

შემოსავლიანობის პრინციპებით. მსოფლიოში მიღებულია საინვესტიციო რეგულირების მიდგომა, რომელსაც „პიგეონ ჰოლე“ ეწოდა. აღნიშნული მიდგომით სადაზღვევო კომპანიის ხელმძღვანელობამ უნდა დაადგინოს საინვესტიციო პოლიტიკა, სტანდარტები და პროცედურები პორტფელურ ინვესტიციებთან მიმართებაში.⁶ სადაზღვევო კომპანიისათვის აუცილებელია საინვესტიციო საქმიანობის განხორციელება, რომ შეინარჩუნოს ფინანსური მდგრადობა. 2016 წელს საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო შემოსავლებმა შეადგინა 10,1 მლნ ლარი, 2017 წელს 9,2 მლნ ლარი ხოლო 2018 წელს 15,3 მლნ ლარი.⁷ მზღვეველის ფინანსური სტაბილურობის შენარჩუნება გულისხმობს აქტივებისა და ვალდებულებების ოპტიმალური რაოდენობისა და ხარისხის შენარჩუნებას, რაც უზრუნველყოფს სადაზღვევო კომპანიას, რომ უწყვეტად განახორციელოს საქმიანობა. სადაზღვევო კომპანიის საქმიანობის მთავარი ნიშანი არის გადახდისუნარიანობა, ანუ კომპანიის შესაძლებლობა დროულად და სრულად შეასრულოს მისი ვალდებულებები არსებული აქტივების საშუალებით.

სადაზღვევო კომპანიის ფინანსურ მდგრადობასა და გადახდისუნარიანობაზე, გავლენას ახდენს შიდა და გარე ფაქტორები. ფინანსური მდგრადობისა და გადახდისუნარიანობის შეფასებისათვის მზღვეველი ვალდებულია დაიცვას მაკონტროლებელი ორგანოების მიერ დაწესებული წესი და ნორმა, განსაზღვროს აქტივებისა და საკუთარ თავზე აღებული ვალდებულებების მოცულობა, ამასთან თავისუფალი აქტივების ფაქტიური მოცულობა არ უნდა იყოს ნაკლები ნორმატიულ მარჯაზე.

2016 წელს საქართველოს სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგება შეადგინა 18,86 მლნ ლარი, 2017 წელს 20,34 მლნ ლარი, ხოლო 2018 წელს 42,19 მლნ ლარი.⁸ სადაზღვევო კომპანიის ფინანსური სტაბილურობის შეფასებისთვის შეიძლება გამოვიყენოთ საკუთარ კაპიტალზე უკუგების კოეფიციენტი-ROE, რომელიც გამოითვლება, როგორც წმინდა მოგების ფარდობა საკუთარ კაპიტალთან. 2016 წელს სადაზღვევო კომპანიების

⁶ კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო ინვესტიციების განვითარების პრობლემები და პრიორიტეტები, ბიზნესი და კანონმდებლობა, 2008.

⁷ 2016, 2017, 2018 წლის სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

⁸ 2016, 2017, 2018 წლის სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

კაპიტალმა შეადგინა 136,27 მლნ ლარი, 2017 წელს 154,25 მლნ ლარი და 2018 წელს 221,64 მლნ ლარი.⁹ ამ მონაცემების მიხედვით საკუთარ კაპიტალზე უკუგების კოეფიციენტი 2016 წელს იყო 13,8%, 2017 წელს 13,2%, ხოლო 2018 წელს 19%. საქართველოს სადაზღვევო კომპანიებს აქვთ საკმაოდ მაღალი უკუგების ნორმა საკუთარ კაპიტალზე, და ამ მაჩვენებლის მიხედვით ისინი უსწრებენ ზოგიერთ განვითარებულ ქვეყნებს. ევროკავშირის საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის უმაღლესი წარმომადგენლის 2018 წლის ანგარიშში ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ მითითებულია, რომ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურმა გააუმჯობესა კანონმდებლობა მესამე პირისადმი ავტომფლობელთა პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის თაობაზე. უკვე მიღებულია კანონი უცხოური ავტომობილების შესახებ, ხოლო კანონი ადგილობრივი ავტომობილების შესახებ მიღების პროცესშია.¹⁰

დასკვნა. სადაზღვევო კომპანიების სტაბილურობის, ფინანსური მდგრადობის და საიმედოობისთვის აუცილებელია ის აკმაყოფილებდეს გარკვეულ სტანდარტებს, რომლებიც შემდეგ მაჩვენებლებში შეიძლება იყოს გამოხატული: სადაზღვევო კომპანიების საწესდებო კაპიტალი, მოზიდული პრემიის საფუძველზე სადაზღვევო რეზერვის შექმნა და მათი ინვესტირება, სადაზღვევო კომპანიის მიერ აღებული ვალდებულებების ზღვარი და გადაზღვევის განხორციელება. ევროკავშირის წარმომადგენლები დადებითად აფასებენ ასოცირების დღის წესრიგით გათვალისწინებული პროცესების შესრულებას.ამასთან, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია: გაიზარდოს გადაზღვევის მაჩვენებლები, რადგან ამას ექნება დადებითი გავლენა, როგორც სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგებაზე ასევე მათ სტაბილურობაზე; სადაზღვევო კომპანიების საინვესტიციო შემოსავლების დივერსიფიკაცია; გაიზარდოს საცალო სექტორში მოზიდული პრემია, რაც ხელს შეუწყობს სადაზღვევო

⁹ 2016, 2017, 2018 წლის სადაზღვევო ბაზრის ფინანსური მაჩვენებლები, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.

¹⁰ ევროკავშირის საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის უმაღლესი წარმომადგენლის ანგარიში, საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესების განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 2019 წ., ევროკავშირის საგარეო საქმეთა და უსაფრთხოების პოლიტიკის უმაღლესი წარმომადგენლის ანგარიში, საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესების განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 2019

კულტურის ამაღლებას; ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვა, რომლებიც გააუმჯობესებს სადაზღვევო კომპანიების ეფექტიანობას და აამაღლებს საზოგადოების კეთილდღეობას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო კომპანიების გადაზღვევის ფორმების სრულყოფისათვის ჟურნ. ეკონომიკა და ბიზნესი. ტომი XI. #3, 2019
2. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო ინვესტიციების განვითარების პრობლემები და პრიორიტეტები, ჟურნ. ბიზნესი და კანონმდებლობა, 2008;
3. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო კომპანიების ფულადი ნაკადების მართვის პრინციპების რეალიზაცია მისი დაგეგმვისა და პროგნოზირების პროცესში, ჟურნ. ეკონომიკა და ბიზნესი. #2. 2012
4. კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო კომპანიების ფულადი ნაკადი: ზემოქმედების ფაქტორები და მისი აქტივიზაციის აუცილებლობა. ჟურნ. „სოციალური ეკონომიკა“ #3. 2007
5. საქართველოს კანონი „დაზღვევის შესახებ“, თბილისი, 1997
6. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური, სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური და ფინანსური მაჩვენებლები 2016-2018 წლები
7. საქართველოს ტერიტორიაზე სადაზღვევო საქმიანობის განხორციელების ყველა ეტაპზე კაპიტალის მინიმალური ოდენობის განსაზღვრის წესის დამტკიცების შესახებ, საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის ბრძანება N27, 2017 წლის 25 დეკემბერი, ქ. თბილისი.
8. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის ბრძანება N16 მზღვევლის საზედამხედველო კაპიტალის ოდენობის გაანგარიშების წესის დამტკიცების შესახებ, თბილისი, 2016
9. შათირიშვილი ჯ, კაკაშვილი ნ. სადაზღვევო საქმე. თბ, 2012, გვ. 436;
10. O. Jones, Sustainable Finance, Insurance Europe, Annual Report 2018-2019
11. http://insurance.gov.ge/getattachment/Statistics/Aldagi_2017_Geo.pdf.aspx;
12. http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo.